

Slovníček akademických pojmů

slovníček nejpoužívanějších pojmů z univerzitního prostředí:

Akademický senát

Akademický senát je skupina učitelů a studentů, kteří se podílejí na řízení vysoké školy například tím, že navrhují rektora nebo děkana, schvalují různé předpisy, rozhodují o zřízení nebo zrušení jednotlivých pracovišť, schvalují rozdělení financí a kontrolují jejich správné využití a podobně. Členy akademického senátu volí akademická obec, to znamená, že si je vybírají studenti i pedagogové ze svých řad. Svůj akademický senát mají univerzity i jednotlivé fakulty.

Akademická obec

Akademická obec je označení pro všechny studenty a učitele vysoké školy. Student se stává členem akademické obce tím, že při slavnostním obřadu imatrikulace složí akademický slib, a je jejím příslušníkem po celou dobu svého studia. Ukončením studia jeho členství končí.

Bakalář

Bakalář je titul (označení), který získá ten, kdo úspěšně absolvuje bakalářské studium na vysoké škole. Bakalářské studium obvykle trvá tři až čtyři roky a jde o první stupeň studia na vysoké škole. Titul bakalář se označuje zkratkou Bc. před jménem.

Celoživotní vzdělávání

Tímto pojmem se označuje program umožňující studium lidem, kteří si pro svou práci potřebují doplnit vzdělání (např. lékaři, úředníci, učitelé), nebo těm, kteří se rádi vzdělávají a chtějí si doplnit a rozšířit vědomosti i ve vyšším věku.

Čestný doktorát

Čestný doktorát (správně latinsky *Doctor honoris causa*) je titul (označení), který je možné získat bez absolvování studia na vysoké škole, protože se uděluje významným osobnostem jako poděkování a ocenění za to, že se zasloužily o rozvoj vědy, kultury nebo se jinak zasadily ve prospěch lidstva. Označuje se zkratkou dr.h.c. za jménem.

Děkan

Děkan je hlavou fakulty, takový „pan ředitel“, a oslovujeme ho „*Spectabilis*“. Toto oslovení pochází z latiny a znamená slovutný. Každá fakulta má svého děkana. Děkana navrhuje akademický senát a jmenuje (schvaluje) ho rektor. Současnou děkankou FF UK je Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.

Diplom

Vysokoškolský diplom je písemné potvrzení, že student úspěšně absolvoval studium na vysoké škole, a je na něm napsáno, jaký titul získává (např. bakalář). Diplom se předává při slavnostním obřadu, který se nazývá promoce.

Docent

Docent je titul (označení), který může získat vysokoškolský učitel. Slovo pochází z latinského *docere* – vyučovat. Docenty jmenuje rektor. Jednou z podmínek pro získání titulu je předchozí absolvování doktorského studia. Označuje se zkratkou doc. před jménem.

Doktor

Doktor v univerzitním prostředí neznamena lékař. Je to titul (označení), který získá ten, kdo úspěšně absolvuje doktorské studium na vysoké škole. Doktorské studium následuje po studiu magisterském a obvykle trvá tři až čtyři roky. Označuje se zkratkou Ph.D. za jménem.

Emeritní profesor

Přídavné jméno emeritní pochází z latinského slova „*emeritus*“ (zasluhovat) a používá se ve významech bývalý, vysloužilý, zasloužilý. Je to čestný titul profesora, který byl zaměstnán na univerzitě a odešel do důchodu. Nadále může mít svoji pracovnu, příležitostně přednášet apod. Emeritní profesory jmenuje rektor na návrh děkana příslušné fakulty.

Fakulta

Fakulta je označení pro část vysoké školy. Vysoká škola je podle jednotlivých oborů rozdělená na jednotlivé fakulty. Např. právo je možné studovat na právnické fakultě, medicínu na lékařské fakultě a podobně. Univerzitu Karlovu v současnosti tvoří 17 fakult.

Gaudeamus igitur

„*Gaudeamus igitur*“ znamená latinsky „radujme se tedy“ a je to název studentské hymny, která se často zpívá při různých akademických příležitostech (imatrikulace, promoce). Původně šlo o pijáckou píseň, která oslavovala radosti studentského života. Teprve časem se z ní stala slavnostní skladba.

Habilitace

Habilitace znamená, že vysokoškolský učitel získává právo užívat titul docent. Aby tento titul získal, musí splnit určité podmínky (například napsat nějakou vědeckou práci apod.).

Imatrikulace

Imatrikulace je slavnostní obřad, při kterém studenti skládají akademický slib, na jehož základě jsou přijímáni do akademické obce. Imatrikulační slib zní: „*Slibuji, že budu řádně vykonávat práva a plnit povinnosti člena akademické obce Univerzity Karlovy. Slibuji, že uchovám v úctě slavnou humanistickou a demokratickou tradici Univerzity Karlovy, budu dbát jejího dobrého jména a budu studovat tak, aby má činnost*

přinášela všestranný užitek.“

Index

Vysokoškolský index je výkaz o studiu, neboli studijní průkaz, kam si každý student zapisuje předepsané předměty (přednášky a semináře) a následně k nim přibývá i jejich patřičná klasifikace (hodnocení).

Insignie

Jako má náš stát své státní symboly (znak, vlajka, hymna a pečeť), tak i vysoké školy mají své symboly. Těmto symbolům říkáme insignie (z latinského slova „*insigne*“, což znamená symbol) a používají se při slavnostních příležitostech (např. při promoci). Tvoří je pečeť a rektorská a děkanská žezla a medaile zavěšené na řetěze.

Jazyk latinský

Latina je mrtvý jazyk, který kdysi používala církev a vzdělanci. Byla také původním společným jazykem studentů a profesorů na univerzitě. Na konci 18. století ji nahradila němčina a od roku 1882 i čeština. Dodnes se latina užívá při bohoslužbách a také v odborné terminologii (v lékařství, biologii, právu atd.). Na vysokých školách ji můžeme slyšet při slavnostních obřadech (např. při promoci).

Karolinum

Karolinum je komplex budov na Ovocném trhu v blízkosti Staroměstského náměstí v Praze, který slouží jako sídlo rektora a dalších institucí Univerzity Karlovy. Název je odvozen z latinského „*Collegium Carolinum*“ (Karlova kolej). Karolinum vzniklo rozšířením a následnými úpravami Rotlevova domu, který daroval univerzitě Václav IV. v roce 1383. Horní patra sloužila k výuce a také jako obydlí profesorů a jejich sluhů. V přízemí se nacházela univerzitní pokladnice a podzemí sloužilo jako vězení. Karolinum je nejstarší univerzitní kolej

ve střední Evropě, která slouží dodnes svému původnímu účelu. Jejím největším prostorem je Velká aula, kde se odehrávají slavnostní obřady a shromáždění Univerzity Karlovy.

Listina zakládací

Listina zakládací je dokument, na jehož základě byla 7. dubna 1348 Univerzita Karlova slavnostně založena. Tato listina zaručovala univerzitě možnost výuky ve všech příslušných oborech, hmotné zabezpečení pedagogů a studentů a výslovně zajišťovala všechna práva, která měly tehdy univerzity v Paříži a v Bologni. Původní zakládací listina je od konce druhé světové války neznámá.

Magistr

Magistr je titul (označení), který získá ten, kdo úspěšně absolvuje magisterské studium na vysoké škole. Magisterské studium následuje po studiu bakalářském a obvykle trvá jeden až tři roky. Je to takový druhý stupeň studia na vysoké škole. Titul magistr se označuje zkratkou Mgr. před jménem. Tímto titulem byli původně nazýváni učitelé na středověkých univerzitách, protože „*magister*“ v latině znamená mistr či učitel.

Nostrifikace

Nostrifikace je uznání platnosti vysvědčení nebo diplomu, který získal student v zahraničí. Toto označení pochází z latinského slova „*nostrum*“, což znamená „naše“.

Profesor

Profesor je nejvyšším vědeckopedagogickým titulem (označením) pedagoga vysoké školy. Profesorem se může stát docent, kterého na návrh jeho Univerzity jmenuje prezident republiky. Označuje se zkratkou prof. před jménem.

Promoce

Promoce je slavnostní obřad, při kterém se absolventům vysokoškolského studia předávají diplomy jako doklad o ukončeném studiu a získaném titulu. Promoce Univerzity Karlovy se konají ve Velké aule Karolina. Absolventi při promoci skládají promoční slib, který stvrdí latinskými slovy „*Spondeo ac polliceor*“, což znamená „Zavazuji se a slibuji“. Tímto obřadem je symbolicky ukončeno jejich členství v akademické obci.

Prorektor

Prorektor je zástupce rektora pro nějakou určitou oblast. Prorektorů je na vysoké škole několik, např. prorektor pro studijní záležitosti, prorektor pro vědu a další.

Q.B.F.F.S.

Quod bonum, faustum, felix, fortunatumque sit. „Všechno dobré, příznivé a šťastné ať je požehnáno.“ Stará formule přání, užívaná od 16. století na univerzitách při zahájení úředních jednání, či jako úvodní formule slavnostních listin.

Rektor

Rektor je nejvyšší představitel vysoké školy, hlava celé univerzity. Oslovujeme jej „*Jeho Magnificence*“, což by se dalo přeložit jako „Jeho Vznešenost“. Rektora navrhuje Akademický senát Univerzity Karlovy a jmenuje ho prezident ČR na dobu čtyř let. Rektor jmenuje a odvolává děkany fakult. Rektor Univerzity Karlovy sídlí v Karolinu. Současnou rektorkou UK je prof. MUDr. Milena Králíčková, Ph.D..

Semestr

Názvem semestr se označuje na vysokých školách pololetí. Toto slovo je odvozeno z latinského „*semestris*“, což znamená šestiměsíční. Školní rok na vysoké škole, tak zvaný akademický rok, se dělí na zimní semestr (říjen–únor) a letní semestr (únor–září).

Talár

Talár je slavnostní oděv skládající se ze splývavého šatu a pokrývky hlavy (baretu), který používají univerzitní hodnostáři při akademických slavnostech. Rektor a prorektoři Univerzity Karlovy mají talár červený, taláry ostatních hodnostářů jsou černé.

Univerzita

Univerzita je tradiční označení pro vysokou školu, která poskytuje nejvyšší stupeň vzdělání v různých oborech. Toto označení pochází z latinského slova „*universitas*“, což znamená všeobecnost, společenství. Karlova Univerzita byla založena v roce 1348 jako nejstarší na území severně od Alp.

Vakace

Vakace je zastaralý výraz označující univerzitní prázdniny.

Znak

Znakem Univerzity Karlovy je její pečeť, která patří k hlavním univerzitním insigniím. Je na ní zobrazen zakladatel univerzity Karel IV., jak klečí před sv. Václavem, ochráncem a patronem Českého království, a odevzdává mu novou univerzitu do ochrany předáním zakládací listiny. Dochované stříbrné univerzitní pečetidlo s nápisem „*Sigillum universitatis scholarium studii Pragensis*“, což znamená „Pečeť studentské obce pražského učení“, pochází z doby kolem roku 1350.

Žezlo

Žezla patří vedle pečeti a medailí k hlavním insigniím Univerzity Karlovy. Rektorské žezlo je používáno při různých slavnostech jako odznak důstojnosti rektorského úřadu. Jednotlivé fakulty mají každá vlastní žezlo, které má symbolizovat, jakou vědní oblast je možné na nich studovat. Na žezlu filozofické fakulty je vyobrazeno slunce jako symbol světla poznání a pravdy a na kouli stojící sova jako symbol

moudrosti.